

ΜΕΛΕΤΗ ΠΟΙΗΣΗΣ

Καλό θά είναι ὁ ἀναγνώστης νὰ λάβει ὑπ' ὄψην τοῦ καὶ τὴν ΥΔΡΙΑ 3 σελ. 2 - 4 στή μελέτη του.

Ὁ χωρισμός σ' ὅσα ἐνδεικτικὰ παρουσιά-

ζονται εἶναι μᾶλλον συμβατικός, ὥστε ἡ μελέτη νὰ μὴ σκοτιστεῖ πὺλ πολὺ ἀπ' ὅσο ἐπιβάλλει ἡ γραπτὴ παράσταση τῆς γλώσσας, ὅπως τὴν ἔχουμε συνειθίσει.

Α

★ Μπούμ, γκάπ κλπ.
★ Λά - λά - λά Τρα - - λα -λά κλπ.

★ "Α μπέ μπά μπλόν!

Τοῦ κίθε μπλόν!

"Α μπέ μπά μπλόν τοῦ κιθεμπλόν

— μπλιν μπλόν!

(παιδικὸ τραγοῦδι)

★ : Παράβαλε παιδικές, μωρουδίστικες κουβέντες

★ "Ωχ! "Αχ! "Ωπα! "Αμάν! "Αλα της!

"Αει πνίξου! Μὴ μὲ σκοτίζεις!

Θὰ σὲ φάω! Τί νὰ σοῦ κάνω;...

Τί καλά! "Ελα μου!

★ "Εν - δυό, ἐν - δυό, ἕνα δύο - ἐν - δυό, ἕνα - δυό.

"Ενα -δυό - τρία, μάρς!

"Εεεε - ὅπ! - "Εεε - ὅπ!

A. "Ε, ἔ! Πάσσα λούμα!

B. κι ἀποσσάττα λούμα!

Γ. κι ἀρρίβα πόππ' ἀρρίβα!

Δ. σκούπα καὶ σκούπ' ἀρρίβα!

E. "Ε ἀέρφια, καλαέρφια

Στ. κι ἀξαέρφια

Z. κι ἐνὸς σπιτιοῦ ἀθθρώποι...

A. Λέβα λέβα, χέρι χέρι

B. μὴ σφαῶ μὲ τὸ μαχαίρι

Γ. καὶ μὲ τὸ ἐξιόμ μου χέρι

Δ. κάτασπρόμ μου περιστέρι!

—Παλληκάρια, ἴσα γάμπια!

—Καπετάνιο, φάε φασόλια, πιεὺς νερό,

ἴσα γάμπια δὲ μπορῶ!

Τὸν 'Αδάμ, τὸν 'Αδάμ,

τὸν 'Αδὰμ 'Αδὰμ 'Αδὰμ.

(γιὰ νὰ κρατιέται ὁ ρυθμὸς στὸ χτύπημα τῆς καμπάνας)

Ντάλα μιὰ

ντάλα δυό

ντάλα τρεῖς

—κι ὁ Πετρής!

Τί - Τί - ντὶ τί - τί - ντὶ,

βάλτε τὸ πανὶ στ' ἀντί,

γιατὶ ἔρχεται ἡ Λαμπρὴ

καὶ θὰ μένετε γδυτοί!

(τὸ λέει τὸ πουλὶ)

Κρύο κρύο σῦκο,

ξύπνα, κυρά μου, σήκω,

νὰ πάρεις μελωμένα

σῦκα ζωγραφισμένα!

—Τὸν κακὸ σου τὸν καιρό!

—Νὰ τὸν ἔχεις πεθερό,

νὰ σοῦ κουδαλαίει νερό!

"Αλεθε, μῦλο μου, ἄλεθε!...

"Αλει, μὺλ' ἄλει!...

(δὲς ΥΔΡΙΑ 1)

Στράαατα! Στράαατα!

"Αααα - ἄααα,

τὸ παιδί μου στράτα

πάει νὰ βρεῖ τὸν τάτα.

Νένενε καὶ κόκοκό...

Νένενε τοῦ λέγανε

καὶ μοῦ τὸ παντρεύανε

καὶ τοῦ δίνανε προικιά...

—Τί - ρί - ρί, ποῦ πᾶς, μωρή;

—Στὸ μπακάλη γιὰ τυρί...

ἔτσι προχωράει πολὺ φιλικὰ πρὸς τοὺς ἀναγνώστες της. Κι εἶναι ἑτοιμὴ, ἢ θὰ ἑτοιμασθεῖ, γιὰ πολλὰ. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα γιὰ τὰ ἐλληνικά της, ὅπως ὡς τὰ τώρα τὰ λέει καὶ τὰ δείχνει, γιὰ νὰ μπορέσει πραγματικὰ νὰ δεῖ καὶ ν' ἀκούσει καὶ νὰ γευτεῖ ὅλα, ἂν εἶναι δυνατόν. Πρὸς τὸ παρόν, ἔχει πιάσει ἕνα καλὸ παράθυρο: τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια. Καὶ μακάρι αὐτὸ τὸ παράθυρό νὰ εἶναι στ' ἀλήθεια (ὅπως, ἐδῶ πού τὰ λέμε, πιστεύει καὶ τὸ χαίρεται βαθιά της ἡ ΥΔΡΙΑ) πόρτα.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ Α. ΣΚΑΡΤΗΣ

Τράμπα - τράμπα - λίζομαι,
Πέφτω και τσακίζομαι
και βαρῶ στο γόνα μου
και με δέρνει ἡ νόνα μου...

★ Κι ἄμὰν ἄμὰν!
"Αχ Μαρία μου!
Κακούργα ξενιτειά!
Βαγγελίστρα μου!
Καμαροδεργολυγερή.
Μωρ' γειά σ' ἀγάπη μ', γειά σου!
Λάι, Σαμαρινιώτισσες!

...Πού 'χει καί, ἄμὰν - ἄμὰν,
πού 'χει καί τὰ ξανθὰ μαλλιά
πλεγμένα καί, ἄμὰν ἄμὰν,
πλεκμένα με τὰ φουντουκλιά

A. 'Εγώ 'μαι ὀρφανὸ παιδὶ
B. — ὀρφανὸ παιδὶ —
A. ἔχω καὶ χήρα μάνα
B. — τῆς Δομνίτσας παραμάνά...

Στοῦ παπᾶ τὰ παραθύρια
—χάνομαι! χάνομαι,
με τὰ μαύρα μάτια πού 'δα! —
Νά 'μουν κλέφτης νὰ τὰ 'κλεφτά!...

"Ενας ἄγουρος κι ἕνας καλὸς στρατιώτης
κόστρο γύρευε

—καλέ μου,
τρίκλωνε βασιλικέ μου —
κόστρο γύρευε, χωριὸ νὰ πάει νὰ μείνει...

'Εμεῖς νύχτα χορεύομε, φεγγάρι φεγγάρι,
νύχτα με τὸ φεγγάρι, φεγγάρι μου καὶ γιέ
μου

'Αλίμονο, ἀλίμονο,
ψηλὸ μου δεντρολίβανο!

Γιαννίτισσα, Γιαννίτισσα,
στὴν πόρτα σου ξενύχτησα!

'Απερνᾶς καὶ δὲ μᾶς κρένεις
—μαύρη κι ἄλλαχ νὰ γένεις!

Μαύρα μάτια, μαύρα φρύδια,
ζωντανὸν με τρῶν τὰ φίδια!

★ Τήνελλα καλλίνικε.
Χαῖρ' ἄναξ, 'Ηράκλεες,
αὐτὸς τε καὶ 'Ιδίας αἰχμητὰ δύο.

('Αρχίλοχος — Τήνελλα : λέξη χωρὶς νόημα,
δὲς ΤΑΡΙΑ 3)

Τὸ (ρινο) κορίτσι (θέ(ρινε) ρει χάδια,
θέ (ρινε) ρει καὶ (ρινε) μαργαρι (νάρι) τά-
ρια.

Βάρ' ὁ γέρος τῇ (ρινιρινίρι) γουνέλα
κι ἡ (ριनि) γριά (ρινα) μου χα (ρινα) μογέλα.

—"Ολα τὰ ἔτη, μπέη μου!
—Καλῶς τὸ Μητσο - Γιώργη!

(ἔλα, ἀντὶ «πολλά»)

...Κάνει σταφύλια κόκκινα καὶ τὸ κρασί ὄν-
τάτο.

(«ὄντάτο», ἀντὶ «κρασάτο»)

...Ξύπνα, καρδοκομάτα μου, τί ἦρθα στὸ μα-
χαλᾶ σου...

(«καρδοκομάτα», ἀντὶ «περδιοκομάτα»)

...γιὰ νὰ σουρήξω κλέφτικα τὸ γυὸ κατακαμ-
μένα...

(τὸ γυὸ κατακαμμένα: χωρὶς νόημα)

'Ο Σκρίμπας κάνει μιὰ χαρὰ
— σκράπαρ σκρούπ τρανὰ - τραναὶ νανὶ —

ἄιντε γιὰ τὸν ἀνιφίό του...
(τὸ γύρισμα παριστάνει ντουφεκιές)

★ —Νύφη! τὸ δεξι ποδάρ' ἐμπρός!

—'Απετάξω τὸν Σατανάν;
—'Απεταξάμην.

Θέ μου, ρίξε μιὰ βροχή!
"Υσον, ὕσον, ὦ φίλε Ζεῦ!
(δὲς ΤΑΡΙΑ 1)

Πλείστον οὐλον οὐλον ἔει, ἴουλου ἔει!
Θήραξε, Κῆρες' οὐκέτ' 'Ανθεστήρια!
"Εφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον
"Εξεχ', ὦ φίλε "Ηλιε!
(ἀρχαῖες δραματικὲς παραστάσεις)

Γιὰ ιδέστε νιὸ πού ξάπλωσα
—φίδια πού μ' ἔφαγαν! —
γιὰ ιδέστε κυπαρίσσι!
— ἰὼ οἶ! —

(δὲς ΤΑΡΙΑ 3, Δημοτικὰ 2 - καὶ 1)

Αἰάζω τὸν "Αδωνιν, «ἀπώλετο καλὸς "Αδωνις»
«ᾤλετο καλὸς "Αδωνις», ἐπαιάζουσιν "Ερωτες.
(Βίων, δὲς ΤΑΡΙΑ 3)

★ Σαλίγκαρε μαλίγκαρε,
βγάλ' τὰ κέρατά σου,
ἐπέθανε ἡ μάνα σου
καὶ κλαῖνε τὰ παιδιὰ σου.

"Εβγα, ἤλιε, πύρωσέ με
καὶ κουλούρια φόρτωσέ με,
ν' ἀνεβῶ στὰ κεραμίδια,
νὰ σοῦ ἀνάψω τὰ καντήλια,
με τὸ μέλι με τὸ γάλα
καὶ με τῇ χρυσῇ κουτάλα.

Μιὰ φορὰ πῆγα στὴν Κρήτη
καὶ με πάντρεψαν οἱ φίλοι,
Μαριορίτσα μου

Καὶ μοῦ δώσαν μιὰ γυναίκα
 τοῦ ἔρωγε γιὰ πέντε δέκα
 Τὴ Δευτέρα βάζει πλύση
 καὶ τὴν Τρίτη τὰ στραγγίζει...
 ...καὶ τὴν Κυριακὴ ἀλλάζει
 — Πῶ πῶ πῶ τί ψεῖρες δαγάζει,
 Μαριορίτσα μου!

★ Στὸν Ὀλυμπο στὸν Κόλυμπο,
 τὰ τρία τ' ἄκρα τ' οὐρανοῦ
 ὅπου 'ν' οἱ μοῖρες τῶν μοιρῶν,
 ὦ δικιά μου μοῖρα,
 ἄς ἔρβει τώρα νὰ με δγιεῖ!

★ Ἴωμεν εἰς Ἀθήνας!
 Πάμε νὰ φύγουμε!
 Εἶπε κι ἡ κουρούνα «κρά»!
 Πέτρα ἔριξες κι ἐπόνεσε τὸ χέρι σου.
 Τὸ σωστὸ σωστὸ καὶ ἡ ὁκὰ τρακκόσα!
 Μυρίσου κι ἔπαρε!
 Ὅσα δὲ φτάνει ἡ ἄλεπου τὰ κάνει κρεμα-
 στάρια

Πῆτα ἔχω, ἔγνοια ἔχω,
 κι ἄς τὴ φάνε νὰ ξεγνοιάσω!

Ὅσα ξέρεי ὁ Κωσταντής,
 δὲν τὰ ξέρ' ἄλλος κανεῖς.

★ Θάλασσα πικροθάλασσα καὶ πικροκυμα-
 τούσα!
 Κι ὁ Πλιάτσкас ὁ κακόμοιρος ὁ κακομοιρια-
 σμένος...
 Βάστα, καημένη Νιάουστα, τ' Ἀλὴ πασά τ'
 ἀσκέρι!

★ Οὐ μὲν πως νῦν ἔστιν ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ
 πέτρης
 τῷ ὀαριζέμεναι, ἅτε παρθένος ἡίθεός τε,
 παρθένος ἡίθεός τ' ὀαρίζετον ἀλλήλοισιν
 (X 126 - 8)

Τῆς ἀγάπης τὸ δοτάνι — κάθε τόπος δὲν τὸ
 κάνει
 κάθε τόπος δὲν τὸ κάνει, κάθε γῆς δὲν τὸ πε-
 τάει,
 μόν' τῆς Λεβαδειᾶς ὁ τόπος καὶ τῆς ὁμορφῆς
 ὁ κόρφος

Τῷ δ' ἐγὼ ἀντίος εἶμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔ-
 οῖκεν,
 εἰ πυρὶ χεῖρας ἔσικε, μένος δ' αἰθωνοὶ σιδήρω.
 (Y 371 - 2)

★ Πρῶτος ὁ Γιάννης πέταξε μὲ τὸ σπαθὶ στὸ
 χέρι.
 ἀλλ' ἐπόρουσε Κῶνιν ἔχων ἀνεμοτρεφῆς ἐγχος.
 (Λ 256)

★ Τρεῖς χρόνους ἐδρεχόμεουν καὶ χιονίζομουν...
 Ὁ ἥλιος μὲς στὰ σύννεφα σὰν τὸν τροχὸ γυ-
 ρίζει...

B

★ Thonah ! Thonah !
 ('Ινδιάνοι, παράσταση τῆς βροντῆς)

★ Ha - ma - la ha - ma - la
 ha - ma - la ha - ma - la
 O - la - la - la - la - la - la - la - la

Hau - a la - mas ke - te - sa
 hau - a la - mas ke - te - sa

(Γῆ τοῦ πυρός, φράσεις χωρὶς νόημα)

Dad a da da
 Dad a da da
 Dad a da da
 Da kata kai

Ded o ded o
 Ded o ded o
 Ded o ded o
 Da kata kai

(Αὐστραλία, ἔτσι λαλαεῖ ὁ χαραδριὸς πρὶν ἀπ'
 τὴ βροχὴ)

★ Ya ha ha ha
 la la la la

('Ινδιάνικα γυρίσματα)

★ Ho - o - o !
 kakati chiri wakari pirau Tiraa.

('Ινδιάνοι — Ὁ δεῦτερος στίχος ἐπαναλαμβάνε-
 νεται ἑξῆς φορὲς. Ἀλλάζει ὁμως νόημα, συν-
 δυασμένος μὲ τὸ ρυθμὸ, τὶς κινήσεις, τὴ μουσι-
 κὴ κλπ., ὥστε ὁ μεταφραστὴς τὸν ἀποδίδει μὲ
 διαφορετικὸ τρόπο, μὲ ἄλλα λόγια, χωρὶς βέ-
 βαια νὰ διασώζει πολλὰ ἀπὸ τὴν αὐθεντικότητα
 τῆς ποιήσεως)

★ dying is fine but Death...
 (e. e. cummings)

★ cras amet qui numquam amavit,
 quique amavit cras amet
 (Pervigilium Veneris)

★ Musa, nostrum, plange, soror dolorem
 (Walafrid Strabo, 809—849

παράβαλε μὲ τὸ θυξάντινὸ ρυθμικὸ λόγο)

★ O o totus floreō,
 jam amore virginali
 totus ardeo,
 novus novus amor
 est, quo pereō.
 (Carmina Burana, 12ος, 13ος αἰ.)

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

«ή γλώσσα είναι ο οίκος του όντος» (Heidegger)

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΟΪΛΙΟΥ : «Ποίηση, 2» (1973)

Πρὶν κἀν ἀρχίσω τὰ σημειώματα αὐτὰ γιὰ τὴ δεύτερη συλλογὴ τοῦ Λ. Πούλιου, θὰ ἤθελα ν' ἀναμετρηθῶ μὲ ἓνα - δυὸ ἀπ' τὰ ποιήματά του ποὺ ἀπευθύνονται στὸν ἀναγνώστη ἢ ἀκροατὴ καὶ ποῦ, ἀπὸ μιὰ μεριά, ἀποθαροῦν καθε κριτικὴ προσέγγιση, παραδοσιακὴ ἢ ὄχι, ἀδι-ἀφορο.

Τὸ πρῶτο εἶναι ἓνα ποίημα - ἀσπίδα γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ποιητὴ, ἀλλὰ καὶ ἓνα ποίημα ἐλεγκτικὸ, τυπικὸ καὶ ἐπιθετικὸ ἐνδοστρεφές. Μᾶς προ-

ειδοποιεῖ γιὰ τὸ ἀμάρτημα ποὺ ἐμπεριέχει κά-θε θεώρηση ἀπ' ἔξω, τὸ ἀμάρτημα νὰ κατα-πραγματώσεις τὸν ἄλλον. Καὶ ἡ κριτικὴ εἶναι ἓνας ἐτασμός, ἐφάμαρτος, ἄρα, ἀπὸ τὴν ἴδια τοῦ τῆ φύσης.

ΕΝΑ ΠΡΑΓΜΑ

Ὁ ἥλιος ἔδυσε στὰ σπλάχνα μου
ἡ λάβα του ἀπλώθηκε στὴν καρδιά μου
ὁ ἥλιος χωνεύτηκε στὸ στομάχι μου
πρὸς τὴν αὐγὴ του
οἱ ἀκτίνες του καίγοντας τοὺς ὀφθαλμούς μου

ΥΔΡΙΑ

ΜΕΛΕΤΗ ΓΛΩΣΣΑΣ

Στὸ δάσος τοῦ Ἁγίου Νικόλα στὸ Ἀ-νεμοδούρι, στὴ ρίζα τοῦ βουνοῦ Ἐλατου, ἦταν ἓνας φοβερός δράκοντας, πῶτρωγε ἀνθρώπους καὶ ζῶα. Ἦταν χονδρὸς σὰ δυὸ βόδια καὶ μακρὸς πολλὲς πῆχες, εἶχε καὶ δύο φτεροῦγες. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ κα-νένας δὲν ἐτολμοῦσε νὰ πάει στὴν ἐκκλη-σία τοῦ ἁγίου Νικόλα. Μόνο εὑρέθη ἓνας ποῦ ἦταν πολὺ παλληκάρι καὶ πῆγε καὶ πάλεψε μὲ τὸ δράκοντα καὶ τὸν ἐσκότωσε. Καὶ τὸ σῶμα του τὸ ἔφεραν καὶ τὸ ἔκα-ψαν ἐμπρὸς στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Νι-κολάου. Σ' ἐκεῖνον ὁποῦ τὸν ἐσκότωσε ἡ κυβέρνηση τοῦ ἐχάρισε ὅλο τὸ δάσος εἰς τὰ δυτικά τοῦ Ἐλατου καὶ τὸ ἔχει ὡς τώ-ρα ἡ φαμίλια του.

★ IN A STATION OF THE METRO

The apparition of these faces in the
crowd ;

Petals on a wet, black bough
Ezra Pound

Γ

★ ὡς σέο νῦν ἔραμαι, καί με γλυκὺς ἔμερος
αἶρεϊ.
(Ε 328)

★ Βασιλικὸς μυρίζει ἐδῶ, ἡ ἀγάπη μου δια-
βαίνει.

Τούτο εἶδανε
τὸν πειρασμό μου εἶδανε
ἓνα τρελὸ ἀνῆλιαγο πράγμα
κάθε τι ποῦ ὁ κόσμος σχολαστικὰ ἐξετάζει.
«Ποίηση, 2», σελ. 26

Ἡ γλώσσα ἐδῶ εἶναι ὑπόκωφη, ὑπουλη. Ἐ-ξαφνα ἐκεῖνο τὸ «τοῦτο», στὴν ἀρχὴ τῆς δεύ-τερης στροφῆς, δίσημο καὶ ἐκδικητικὰ διφο-ροῦμενο, μᾶς φέρνει μιὰ πάνω, μιὰ κάτω. Τί εἶδανε; Τί ὑπάρχει φόβος νὰ δοῦμε καὶ ἐμεῖς; Ποιὸ «τοῦτο»; Τὴν ἐκλύρωση καὶ αὐτοπυρό-ληση τοῦ ποιητῆ, τὴν ἡλιαχὴ του ἀποτέφρωση (α' στροφή) ἢ τὸν «πειρασμό του» (β' στρο-φή); Γιατί «πειράζεται» καὶ ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς μέσα στὸ δικό του ἐρημικὸ ψῆχος. Καὶ δὲν εἶ-ναι μόνο τὸ «τοῦτο», ποῦ σκόπιμα δείχνει καὶ πρὸς τίς δυὸ κατευθύνσεις, εἶναι καὶ τὸ ὑπονο-μευτικὸ «τὸν πειρασμό μου εἶδανε», ποῦ μοιρά-ζει τὸν ποιητὴ καὶ τὸν ἀναγνώστη σὰ δυὸ. Καὶ μόνο ἂν ταυτιστοῦμε μὲ τὴ γλώσσα αὐτὴ, ἂν δὲ φοβηθοῦμε τὰ κενὰ ἀέρος ποῦ περιέχει, ἂν ὑπομείνουμε τὴ φρενικὴ τῆς εὐθιξία, δὲν θὰ ὑποκύψουμε ὁλότελα στὸ ἀμάρτημα νὰ κατα-πραγματώσουμε τὸν ποιητὴ καὶ τὸν ἄλλο.

Ὁ ἥλιος ἔδυσε.
ἡ λάβα του.
.....χωνεύτηκε.
πρὸς τὴν αὐγὴ του
οἱ ἀκτίνες του καίγοντας τοὺς ὀφθαλμούς μου.

.....στὰ σπλάχνα μου
.....στὴν καρδιά μου
.....στὸ στομάχι μου
πρὸς τὴν αὐγὴ του
οἱ ἀκτίνες του καίγοντας τοὺς ὀφθαλμούς μου.

Ἀποτέφρωση, ναί! Ἀλλ' εἶναι ὁ ἥλιος ποῦ